

prenosu s rezervom, u trećoj 1521. do 1912. govore o prenosu bez rezerve. — U pogl. četrnaestom vraća se p. o pet u Hrvatsku i razmatra predaju u hrv. narodu o prenosu sv. kuće. Tu p. opširno govori o hrv. velikaškoj porodici Frankopana, napose o Nikoli I. i njegovim zaslugama za svetiste Trsatsko; o pismu pape Martina V. što se čuva i danas u arhivu franjev. samostana; o slici što ju papa Urban V. poslao god. 1367., o buli pape Nikole V. i o drugim ispravama, natpisima, o hrv. naseobinama kraj Loreta, o hrv. hodočašćima u Loreto, o bratovštini, kolegiju ilirskom u Loretu i dr. — U pogl. petnaestom i šesnaestom govori p. o topografskom položaju sv. kuće, kako su otkriveni temelji sv. kuće u Nazaretu, a u Loretu kako je po vještacima u više navrata ustanovljeno, da sv. kućica počiva bez temelja na goljoj cesti, da se ispod zidova jasno razabira tlo ceste, prašina i šljunak; napokon da je gragjevni materijal: kamen i mort kemički pomno istražen, te vještački ustanovljeno, da je to kamen iz okolice Nazaretske, a mort takav, kakovim se u Italiji i nigdje na svijetu nije gradilo niti se gradi. Tko pročita ova dva zadnja poglavlja, mora da prizna svu težinu i neoborivost ovih dokaza i mora da ga mine svaka dvojba u istinitost te važne historijske činjenice. U pogl. sedamnaestom napokon obara se p. na protivnike prenosa sv. kuće, napose na Chevaliera, te u prah obara sve njihove plitke i zlobne prigovore. Imade i potpuno pravo.

Prikazavši eto u najkraćim crtama sadržaj ovog izvrsnog djela, za koje ne smažem dosta riječi u pohvalu dičnome piscu, koji je uz ogroman posao i trud osvijetlio lice hrvatskom narodu, što s ponosom može pokazati na učeno djelo u hry. jeziku pisano o tom predmetu. Cestitam mu od srca, jer je i svoje ime prodičio izdajući ovakovo djelo, kojemu će možda stručnjak povjesničar i štošta prigovoriti znati, pa će se to u drugom izdanju moći ispraviti, kao n. pr. i one tiskarske pogreške, kad na mnogo mjesta mjesto C piše C. A blažena Dijevo, čiju je sv. kućicu on ovako junački — prem nije po zvanju povjesničar — obranio i u lijepom svijetlu istine povjesničke prikazao, na-

gradila ga obilno za ovaj trud i za onu ljubav, kojom se posla latio i koja ga u radu oduševljavala. Hrvatski narod duguje takogjer veleč. g. Draganu Dujmušiću osobito priznanje i harnost za ovo djelo, n. pose za poglavlje četrnaesto. Napokon i čč. oo. Kapucine ide priznanje i harnost, što su doprinijeli, da ovakova knjiga ugleda svijetlo.

Dr. Josip Pazman.

Dr. Ant. Podlaha: Posvata n á m i s t a k r á l o v s t v í č e s k é h o .
Řáda I: Arcidieceze pražská.
Díl. VI. Vikariáty: Sedlčanský a Votický. Kni h „Dědictví Svatojanského“ č. 123. Praha 1912. Str. 227. C. 350.

Zasluzni i neumorni kanonik praški dr. Ant. Podlaha poduzeo je uz ostala svoja velika djela još i ovo, da opiše sve župe u kraljevini češkoj s historičke, arhitektoničke i administrativne strane, t. j. da opiše sve crkve, kapele, samostane i ostale religiozne spomenike cijelog kraljevstva, kakovi su sada i kakovi su bili nekoć. Plan ogromnog djela jest ovaj: Obradit će se dieceza za diecezom, vikarijat (arcidjkonat) za vikarijatom, župa za župom. Počelo se s nadbiskupijom praškom. Dosad je izašlo 6 knjiga, u svakoj je obrađeno nekoliko vikarijata. U 6. t. j. ovogodišnjoj knjizi obrađen je vikarijat Sedlčany i Votice.

Način obradbe je shematički ovakav. Najprije se za cio vikarijat kaže, koliko imade u njem dekanata, koliko župa, kapelanskih i katehetskih mjesta. Nadalje se kaže, koliko ima u cijelom vikarijatu žitelja, i kakovi su po vjeri. Iza toga se prelazi na pojedine župe.

Tu je postupak ovakav. Kaže se najprije, tko vodi dušobrižničku službu, tko je patron, koja mjesta spadaju pod župu, kako su daleko od matice i koliko broji žitelja. Iza toga slijedi glavno, t. j. historija župe od prvih početaka do danas sa svime, što na historiju spada iz života župe, crkve, župnika itd. Poslije je točan strukovni opis župne crkve izvana i iznutra. Imade li župa kapelica, javnih kipova, opisana je historija i sadanje stanje njihovo. Svakoj župi priloženo je više slika, i to fotografski snimak župnog mjesta, crkve izvana, crkve

iznutra, kapelica, kipova itd. — Na koncu je podrobni i iscrpivi registar svih imena osoba i mjesta, tako te se knjiga s lakoćom može upotrebiti, čim je tko ustreba.

Posao dra. Podlake hvale je vrijedan. Kako bi bilo korisno i potrebno, da se i kod nas ovakovo djelo započne. Gosp. Bartl je započeo s „Turopoljskim župama“. Poželjno bi bilo da se u tom poslu sistematski naprijed pođe.

Dr. K. Dočkal.

Höller, Dr. Joseph C. S.-S. R.
Die Epiklese der griechisch-orientalischen Liturgien. Ein Beitrag zur Lösung der Epiklesisfrage. Beč, Mayer, 1912. U vel. 8°, str. XX. i 140. Cijena K 2'80. uvez. 4.

U dobar čas, tek malo prije bečkog euharističnog kongresa, na kojem sâm učeni pisac ima držati poseban izvještaj o epiklezi, izašla je ova veoma temeljita i u mnogom pogledu uzorna monografija o toj savremenoj temi kao 9 svezak zbirke: Studien und Mitteilungen aus der kirchengeschichtlichen Seminar der theologischen Fakultät der k. k. Universität in Wien*. Kod Hrvata već je pokojni Dr. Fra Ivan Marković O. F. M. ovo liturgično pitanje sa dogmatskog gledišta upravo klasično obradio u svom opsežnom djelu „O Evkaristiji s osobitim obzirom na epiklezu“ (Zagreb 1894.²). Kraj svega toga kraći spis Dra. Höllera, koji se jedino epiklezom bavi, dobro nam je došao, u koliko novim podacima i s novoga gledišta osvjetljuje i razbistruje ovo s početka kršćanstva tako jasno i tek iza potonjih stoljeća zamršeno pitanje, što ga neki smatraju upravo najtežim problemom i gordijskim čvorom liturgične znanosti.

Dok prijašnji stručnjaci gledaju većinom samo dogmatsku stranu epikleze ter i patrističku grajuu prosuđuju ponajviše s dogmatskog staništa, Dr. Höller punim pravom razlikuje, dogmatsko pitanje, koje nam negativno razlaže sadržaj epikleze, t. j. što sve nije epikleza i što ne može biti, i čisto historično pitanje o postanku, preinaki, razvitku i različitom shvaćanju epikleze (str. VII.—IX. Od dosljedno provedenog

proučavanja epikleze sa genetičko-historičkog gledišta nada se pisac sa nekim modernim stručnjacima pozitivnom riješenju preostalih poteškoća, premda si u čednosti svojoj ne laska, da je već našao takovo rješenje, što će svakoga potpuno zadovoljiti.

Spomenimo ipak, da je djelo vanrednom marljivošću i vještinom izragjeno bez polemičkog smjera i bez ikakvih predrasuda. Već bogata i najnovija stručna literatura navedena na str. XIII.—XX. jamči nam za savjestnost i svestranost piščevih razlaganja. Isto potvrđuje i činjenica, da je autor od g. 1895., kada je napisao svoju doktoratsku disertaciju o epiklezi, neprestano posvetio osobitu pažnju tomu pitanju, o kojem on sam poznaje do 40 različitih iznesenih mišljenja.

Knjigu je svoju pregledno razdijelio u pet poglavlja. U prvom poglavlju prikazuje nam stanovište, što ga je rimska Crkva od početka ove bogoslovne raspre, t. j. onamo od 13. stoljeća zauzela obzirom na epiklezu istočnih liturgija (str. 5.—24.). Iz nanižanih izvjava rimskih papa, koje se završuju naukom tradicionalnom, što ju je papa Pijo X. 26. prosinca 1910. opet istakao proti poznatom članku princa Maksu „Pensées sur la question de l' union des Eglises“, pisac pravom zaključuje: „Apostolska Stolica nije nikad pristala na to, da bi se epiklezi, bilo napose, bilo u zajednici s riječima Kristovim: Ovo je tijelo moje . . . pripisala ikakva moć posvećujuća“ (str. 24.). Ujedno razabiremo i koncilijantno stanovište, što ga rimska Crkva u prosugivanju istočne epikleze zauzimalje sve dotle, dok istočnjaci prema tradiciji samih istočnih Otaca tumače prizivanje Duha Svetoga u pravovjernom smislu te ne nijeću, da su jedine riječi Kristove bitna forma oltarskog otajstva.

Položiv tako neuskolebiv dogmatski temelj svojim daljnjim istraživanjima Dr. Höller u drugom poglavlju pravi o krivim tumačenjima epikleze (str. 25.—56.). Redom se bavi krivim nazorima nesjedinjenih istočnjaka, protestanata i starokatolika te nekih katoličkih učenjaka. Nesjedinjeni, kojih pregji prije utvrđenog raskola nijesu znali za kakovu kontroverzu s Latinima u ovom pogledu, počevši od 14. vijeka ističu nesu-